

8gen-ART

e-ISSN: 2792-0569

Cemre DEMİRCİ*

<https://orcid.org/0000-0003-2879-9005>

eposta: cemre.demirci@okan.edu.tr

İstanbul Okan Üniversitesi

Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

İstanbul/Türkiye

Esin SARIMAN ÖZEN

<https://orcid.org/0000-0003-0553-117X1>

eposta: esin.sariman@msgsu.edu.tr

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Mimarlık Fakültesi

İç Mimarlık Bölümü

İstanbul/Türkiye

*Sorumlu yazar

(Corresponding author)

Araştırma makalesi (Research Article)

Gönderilme tarihi/Submission date

19.06.2024

Kabul tarihi/Accepted date

06.07.2024

Yayınlanma tarihi/Publishing date

15.07.2024

2024

Cilt/Volume : 4 Sayı/Issue:1

Sayfa: 11-26 Doi: 10.53463/8genart.202400276

İÇ MİMARİ PROJE SÜRECİNDE GÖSTERGEBİLİMSEL YÖNELİMİN ÖĞRENCİ PROJELERİ ÜZERİNDEN OKUNMASI ÖZET

Bir iletişim nesnesi olarak mekân, sahip olduğu fiziksel unsurların birer bildirişim nesnesine dönüşmesi ile, özne-mekân etkileşimi sonucu kullanıcıya çeşitli kimlikler sunmaktadır. Bu olayın anlama ve anlamlandırma sürecine odaklanan iç mekân göstergebilimi, mekânın verilerinin kullanıcı üzerinde oluşturulduğu duyumsamaları ve bu duyumsamaların nasıl süreçlerden geçtiği ile ilgilenmektedir. İç mimarlık eğitiminin, öğrencilere dolaylı yoldan kazandırdığı biçimsel soyutlama yöntemleri, tasarımlarının arka planındaki anlam ve kimliği oluşturmalarında birer yönlendirici olma özelliği taşımaktadır.

Bu çalışma kapsamında, öncelikle genel göstergebilimsel yöntemlerin tanımlandığı bir literatür araştırılmasına yer verilmiş, örneklem olarak iki adet öğrenci projesi, analizlenmek üzere seçilmiştir. Bu projeler üzerinde Ferdinand de Saussure'ün göstergebilimsel yöntemi çerçevesinde varlık gösteren, sentagmatik ve paradigmatik unsurların incelemesini kapsamaktadır. Analiz edilen projelerin çıktıları, iç mimarlık öğrencilerinin, göstergebilimsel yöntemleri teorik düzeyde öğrenmeden dahi, bu yöntemleri tasarım süreçlerine içselleştirerek uygulayabildiklerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu çalışma, iç mimarlık disiplininde göstergebilim kavramının eğitim sürecine entegre edilmesinin önemini vurgulama amacı taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, iç mekân göstergebilimi, göstergebilimsel analiz,

READING SEMIOTIC ORIENTATION IN INTERIOR ARCHITECTURE PROJECT PROCESS THROUGH STUDENT PROJECTS

ABSTRACT

As an object of communication, space offers various identities to the user as a result of the subject-space interaction by transforming its physical elements into objects of communication. Interior semiotics, which focuses on the process of understanding and interpretation of this event, deals with the sensations created by the data of the space on the user and the processes through which these sensations pass. The formal abstraction methods that interior architecture education indirectly provides students with are a guide for them to create the meaning and identity behind their designs.

Within the scope of this study, firstly, a literature review was conducted in which general semiotic methods were defined, and two student projects were selected as a sample to be analyzed. It covers the analysis of syntagmatic and paradigmatic elements that exist on these projects within the framework of Ferdinand de Saussure's semiotic method. The outputs of the analyzed projects aim to reveal that interior architecture students are able to internalize and apply semiotic methods to design processes even without learning semiotic methods at the theoretical level. This study aims to emphasize the importance of integrating the concept of semiotics into the educational process in the discipline of interior architecture.

Keywords: Semiotics, interior design semiotics, semiotic analysis

1. GİRİŞ

Göstergebilim, iletişim temelli yapıların, bir iletiyi nasıl aktardığını ve nasıl anlamlandırıldığını inceleyen bir alandır. Göstergebilim, hangi alan kapsamında ele alındığı fark etmeksizin, iletileri barındıran göstergelerin nasıl kullanıldığını analiz etmeye yönelik yöntemler sunmaktadır. Ayrıca insan algısı, kültürel yapı, ekonomik yapı gibi çeşitli sosyolojik faktörler, herhangi bir göstergebilimsel analizde göz önüne alınması gereken hususlardır.

İç mekân tasarımı, mekânın ve mekân içerisindeki elemanların ilişkileri, insanlara mekânın kullanımı, işlevi ve özellikleri hakkında veriler sunar. Bu kısımda bildirişim kavramı öne çıkmaktadır. Bildirişim, iletişimden farklı olarak tek yönlü gerçekleşmektedir. Mekânın özne ile kurduğu ilişki, bildirişim ile gerçekleşir, zihin ile göstergeler alınarak bir sonuç veriye varılır. Dolayısıyla mekânın temel yapısında yer alan etkileşim ve bildirişim, mekân göstergebiliminin iki ana unsurunu oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, göstergebilim teorilerini ve yaklaşımlarını öğrenmemiş olan iç mimarlık öğrencilerinin, mekân tasarımı sırasındaki yaklaşımını gösterme amacı taşımaktadır. Örneklem olarak sunulan proje çalışmaları tek bir öğrencinin iç mimarlık eğitimi kapsamında tasarladığı örneklerden oluşmaktadır. İlgili öğrencinin öncelikle tasarım sürecinde ele aldığı yöntem aktarılmış ardından çıkan final projenin göstergebilimsel bağlamdaki konumu değerlendirilmiştir. Ayrıca örneklem olarak sunulan çalışmalar, öğrencinin göstergebilimsel yöntemi öğrenmeden, verilen eğitim doğrultusunda çağrışımlar yolu ile yaptığı proje çalışmalarının, göstergebilimsel analiz ile ele alınmasını içerir. Çalışma tek bir öğrencinin verileri üzerinden ilerlemekte olup, çalışmanın genel bir yorumlama için kısıtlı olabileceği ön görülmektedir. Makale gelecek çalışmalar için bir temel oluşturma amacı taşımaktadır. Çalışma, iç mimarlık öğrencilerine göstergebilimsel bakış açılarının, teorik anlamda öğrenmesinin gereğini öne sürmektedir. Ayrıca bu çalışma literatürde nadir rastlanan, iç mimarlık alanındaki göstergebilimsel yaklaşımlar ve mekânsal analizler hakkında inceleme sunmaktadır.

2. GÖSTERGEBİLİM VE TEMEL YAKLAŞIMLARI

Göstergebilim alanı, en geniş kapsamı ile gösterge dizgelerini inceleyen bilim dalı olarak tanımlanmakta, zihindeki farklı göstergelerin birbirleri ile olan ilişkisi sonucu oluşan yeni anlam ve kavramları çözümleme amacı taşımaktadır (Guiraud, 1994).

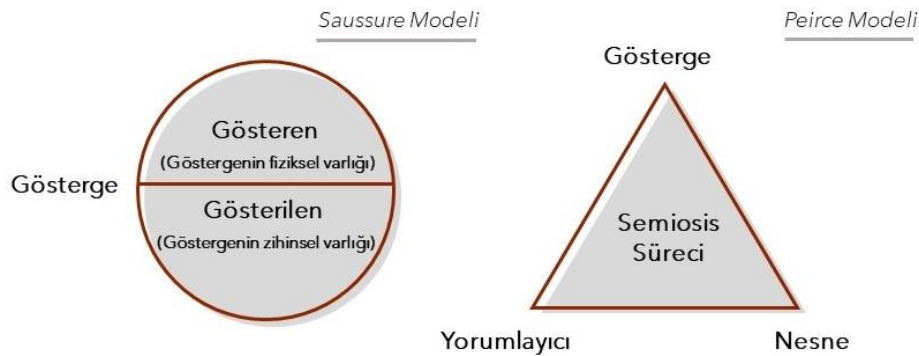
Göstergebilimin en temel kavramı olan gösterge, insan zihnindeki bir kavramı işaret eden, çağırıcı varlık, eylem ya da durum olarak ifade edilmektedir. Saussure dilbilimsel açıdan göstergeyi tanımlamış, bu bağlamda göstergelerin gerçekte var olmayan ancak çağrışımları sayesinde insan zihninde belirli kavramlar oluşturan öge olarak ifade etmiştir. Bu yönüyle dilbilimsel göstergeler, insanların gerçekte olmayan şeyler hakkında konuşabilme ve düşünebilme yetilerini arttırmıştır. Başka bir bakış açısına göre ise göstergeler, o anda gerçekte var olmayan nesnelerin yerine konulan kelimeler olduğu için, insan ve gerçek dünya arasına bir mesafe koymaktadır. Gottdiener'e göre bu durum, bireylere farklı bir perspektif kazandırmanın yanı sıra, göstergelerin birlikte oluşturduğu dizgelerin her bakış açısına göre farklı bir anlama gelebilmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla, gösterenin doğasını ve gösterge olma yolundaki metodolojisini analiz etme amacı taşıyan göstergebilim, kişinin dünyayı ve yaşamı algılama biçimine göre çeşitlilik oluşturabilmektedir (Gottdiener, 2005).

Göstergebilim alanının adı, 19. yüzyılda bir disiplin olarak kabul görmüştür ancak göstergelerin araştırılması ve çözülmesi konusu Antik Çağ'a kadar uzanmaktadır. Gösterge ifadesi Yunanca bir terim olarak M.Ö. 5. Yüzyılda Hipokrat tarafından kanıt, belirti veya semptom anlamında kullanılmıştır (Sebeok, 2001, s.4). Ancak göstergebilimin temelinde yer alan iki kavram olan gösteren ve gösterilen kavramları arasındaki felsefi anlamda soruna odaklanan ilk grup Stoacılar olmuştur. Stoacılar, Platon'un epistemolojisi üzerine düşünceler üretmiş, bu düşünceye göre gerçek olan dünyayı gösteren, asıl ve aşkın olan idealar dünyasını ise gösterilen olarak yorumlamışlardır. Ayrıca Platon idealar dünyasının ancak akıl yoluyla ulaşılacağı görüşünü öne sürmüş, bu düşünce göstergebilimin temel metodolojisinin başlangıcı olmuştur (Güneş, 2012, s.37).

Avrupa Orta Çağ'ında ise dini baskılanmanın öne çıkmasıyla, kutsal metinlerin içindeki semboller üzerine yoğunlaşan teologlar, dolaylı yoldan göstergebilimsel bakış açısının gelişimine katkıda bulunmuştur. Teolojik bakış açısına ek olarak, Moduşçular adı verilen grup, dönemin dilbilimsel bakış açısının temsilcileri haline gelmiş, biçim ve töz arasındaki ilişkinin nasıl gerçekleştiğini açıklama amacı taşımışlardır (Rifat, 2019, s.28).

Göstergebilimin en temel kavramı olan gösterge, insan zihnindeki bir kavramı işaret eden, çağıran varlık, eylem ya da durum olarak ifade edilmektedir. Göstergebilim alanının resmi anlamda kurulmasına vesile olan, alanın ilk temsilcilerinden Charles Sanders Peirce ve Ferdinand de Saussure, dilbilim üzerinden göstergebilimi tanımlamış olsa da zaman içerisinde endüstri devriminin gelişmesi reklam sektörü vb. görsel alanların öne çıkmasıyla, göstergebilim alanı birçok alanda varlık gösteren bir konuma ulaşmıştır.

Saussure, dilbilim dersleri kapsamında ilk defa Fransızca "sémiologie" kelimesini kullanmış, kuramını iletişim temelinde geliştirmiştir. Saussure öncelikle dillerin, göstergelerin birliği ile oluşan farklı dizgeler olarak tanımlamış, göstergebilim alanının ise dildeki göstergeleri detaylı bir biçimde analiz eden bir araştırma yöntemi olduğunu savunmuştur. Saussure'ün kuramında gösteren ve gösterilen bir göstergenin iki yüzünü oluşturmaktadır (Şekil 1). Saussure, dilsel göstergeyi iki taraflı psikolojik bir varlık olarak tanımlamış, gösterenin ve gösterilenin maddi olmayan biçimlerden oluştuğunu öne sürmüştür (Akerson, 2019).

Şekil 1. Saussure ve Peirce'ün göstergebilimsel anlamlandırma süreçleri. (Çizim: Yazar tarafından yapılmıştır.)

Saussure ile eşzamanlı olacak şekilde, Amerika'da kendi göstergebilim kuramlarını geliştiren Charles Sanders Peirce, göstergebiliminde mantıkçı bir yaklaşım ortaya atarak, sistematik bir çözümleme yöntemi geliştirmiştir. Peirce, göstergebilime bakış açısını Pragmatizm çerçevesinde ele almış, Pragmatizm terimini ilk defa kullanarak bir diğer yandan Pragmatizm'in kurucularından da sayılmıştır (Short, 2007).

Peirce'e göre gösterge, herhangi bir biçimde, başka bir şeyin yerini tutan şeydir. Bu düşünceye göre bir gösterge, diğerlerini çağrıştırmakta ve bu adım sürekli tekrarlanarak gelişmiş bir gösterge ortaya çıkmaktadır (Peirce, 1978, s.121). Peirce, anlamlandırma sürecinin tümüne "semiosis" adını vermiş, semiosis sürecinde gösteren, gösterilen ve yorumlayıcı olacak şekilde üç ana elementin söz sahibi olduğunu savunmuştur (Şekil 1). Peirce göstergebiliminde yer alan elementleri, kendi içlerinde üçe ayırmış, son olarak on üçlük ve altmış altı tür içeren bir dizge tasarlamıştır (Rifat, 2018).

1960'larda görsel iletişimin ve reklamcılığın önem kazanmasıyla birlikte, göstergebilim bu alanda önemli bir konu haline gelmiştir. Sanatta modernizmin yerini post-modernizme bıraktığı bu dönemde, post modernizmin sanata getirdiği yeni bakış açısı, eserlerin farklı bağlamlarda duyumsamalar yaratmasına sebep olmuştur. Dönemin bakış açısı kapsamında eserler, kendi anlatılarını çağrışımlar yolu ile aktararak göstergelerin anlamlandırılması üzerine kurulmuştur. Saussure'ün görüşlerinden etkilenen Eco, 1962 tarihli "Opera Aperta" (Açık Yapıt) adlı çalışmada, bir sanat eserinin tamamlanmış olsa bile yoruma açık olduğunu ve yapıya yapılan yorumların eserin kendisini bozmayacağını savunmuştur. Eco'nun bu yaklaşımı sanatsal kodun, her dönemde her eser için geçerli olan bir kavram olduğunu ileri sürmektedir (Eco, 2000).

Roland Barthes ve Umberto Eco gibi düşünürler, bu alandaki çalışmalarıyla dikkat çeken fikirler ortaya koymuştur. Barthes ise görsel iletişim alanında fikirler üretirken, gösterenin yan ve düz anlamları olarak nitelendirdiği iki düzeyden bahsetmiştir. Bu yaklaşım kapsamında Barthes, düz anlamı "kodsuz", yan anlamı "kodlu" olarak tanımlamıştır. Kod kavramı, iletişim sürecinde iletilen mesajı tanımlamaktadır. Dolayısıyla Barthes'ın nitelendirdiği yan anlam, nesnenin veya biçimin daha derininde yer alan ikinci anlamıdır. Ayrıca Barthes, sözlü metinlerde var olan retorik kavramını, görsel göstergebilime de uygulamış ve görsel kodların bilinçdışına hitap eden kültürel yapı parçaları olduğunu belirtmiştir. (Parsa, 2019).

Çağdaş göstergebilimin önemli bir temsilcisi olan Roland Barthes, özgün yaklaşımıyla özellikle popüler kültür analizlerine odaklanmıştır. Barthes'ın geliştirdiği yapısal çözümleme yöntemi, bildirişim amacı taşımasa da anlam taşıyan giyim, mobilya gibi çeşitli olguları içermektedir. Barthes, bu çözümlemeleri göstergebilimle bağdaştırarak, göstergeler ile ikincil gösterilenler ya da yan anlam ve gösterilenler arasındaki ilişkilere odaklanmıştır (Güneş, 2013).

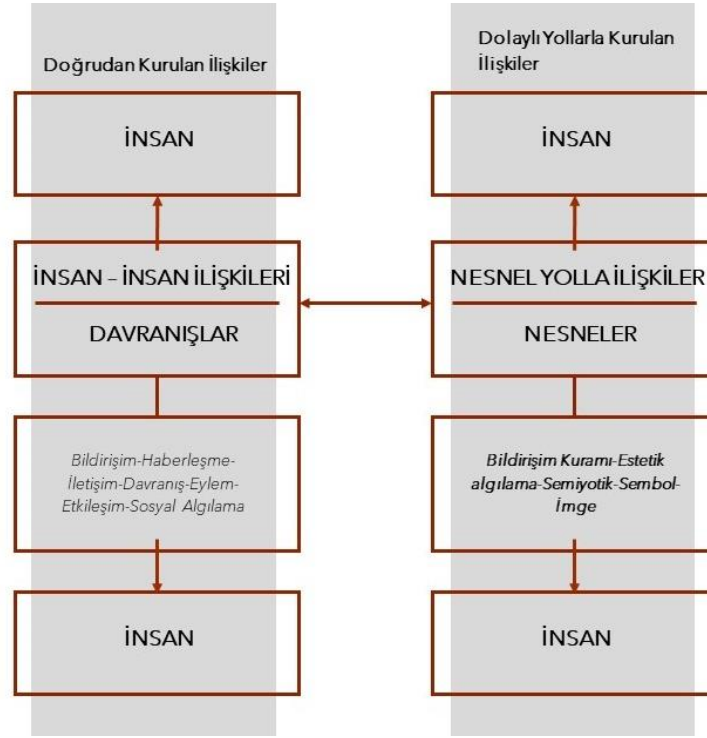
3. MEKÂN TASARIMINDA GÖSTERGEBİLİM

Göstergebilimin mekânsal bağlamda ele alınması, mekânı oluşturan elemanların bir dizge yaratarak, çağrışım yoluyla özneye anlam taşıması ile meydana gelmektedir. Mekânı oluşturan biçimsel elemanlar temel olarak; form, malzeme, renk ve konstrüksiyon olarak ele alınabilir. Mekânsal tasarım elemanlarının çeşitli biçimlerde bir araya gelmesi, mekân göstergebiliminin başlıca inceleme alanını oluşturmaktadır.

Bu disiplin, mimarların ve tasarımcıların, mekânların sembolik ve kültürel boyutlarını dikkate alarak, daha bilinçli ve etkili tasarımlar yapmalarına olanak tanıma amacı taşımanın yanı sıra, bir mekânın yalnızca fiziksel bir nesne olmadığını, aynı zamanda bir iletişim aracı olduğunu öne sürmektedir.

Göstergebilimin temelinde olan iletişim olayı, verici tarafından aktarılmak istenen mesajın, bir kanal üzerinden alıcıya iletilmesi eylemi olarak tanımlanabilir. Kaynak ve hedef arasındaki bağlantı, bir iletişim kanalı üzerinden hedefe ulaşmakta, iletinin hedefe

ulaşmasının ardından alıcı, göndericiye geri bildirim (dönüt) vermektedir. İletişim eyleminin başlıca ögesi olan “kodlar” iletinin kendisinde varlık göstermektedir. Mekân tasarımında kodlar ise, mekânın fiziksel varlığını oluşturan biçimler olarak ele alınmaktadır. Tasarımın sahip olduğu kodlar, sistem kanalı üzerinden kullanıcı ile iletişim kurmakta, kullanıcı ise kendi anlamlandırma süreci ve değer yargıları çerçevesinde tasarımın sahip olduğu verileri çözümlemektedir (Turan, 2001).

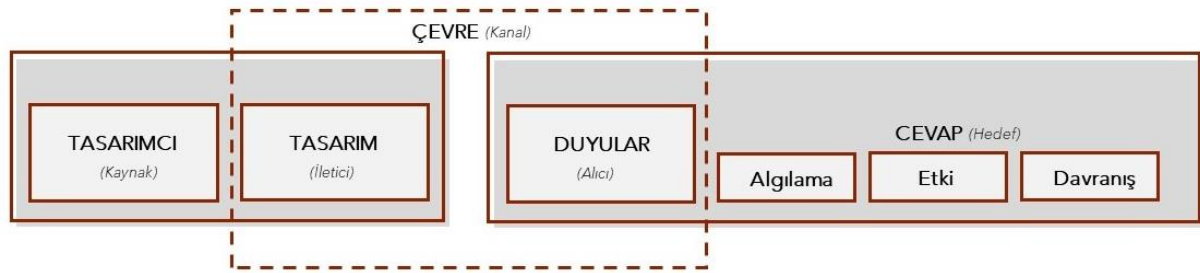
Şekil 2. İnsanlar ile doğrudan ve dolaylı kurulan ilişkiler (Özçam, 2013). (Çizim: Yazar tarafından yapılmıştır.)

Tasarımda iletişim konusunun temelinde yer alan “bildirişim” kavramı, bir bağlantı kanalı üzerinden alıcı ve verici arasında gerçekleşen alışverişi tanımlamaktadır. Bildirişimin iletişim eyleminden farkı, çağrışımlar yolu ile ikincil elemanlar tarafından gönderilen iletilerden oluşmasıdır (Şekil 2). Zihinde gerçekleşen bildirişim olayı, kişinin zihnindeki çağrışım zincirine bağlı olarak farklılıklar gösterebilmektedir (Rifat, 2018).

Tasarım alanlarında iletişimin gerçekleşmesi için öncelikle bildirişim gereklidir. Mekân tasarımı bütününde bakıldığında ise bildirişimlerin bütünlüğü, mekânın kimliğinin insan algısında oluşmasına olanak tanımaktadır. Tasarımın bütün elemanlarının algılanarak zihin tarafından çeşitli ifadelerin oluşturulması, tasarımın dilbilimdeki gibi bir örgütlenmeye sahip olmasından kaynaklanmalıdır. Bu düşünce kapsamında ortaya çıkan “Gestalt teorisi” tasarımın örgütlenmeden ibaret olduğunu öne sürerken, mekân tasarımında sıklıkla dikkate alınan bir alan haline gelmiştir. Gestalt teorisi, algının nasıl organize olduğunu ve bireylerin çevrelerindeki dünyayı nasıl bütünsel bir şekilde kavradığını açıklayan bir psikoloji kuramıdır. Tüm birliklerin basit bir organizasyona sahip olduğunu savunan bu teori, görsel algının insan üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Gestalt ilkeleri, görsel ve mekânsal algının temel kurallarını belirleyerek, bireylerin çevrelerini nasıl anladıklarına dair önemli ipuçları sunabilir (Grütter, 2020).

Gestalt teorisi ve benzeri teoriler, insanın algılama sürecinin sonrasında oluşturduğu imge üzerine odaklanmaktadır. Ancak mekân göstergebiliminin ilk adımı özne-nesne ilişkisinin oluşturulmasıdır.

1980’lerde Reinhardt Butter ve Klaus Krippendorf geliştirmiş oldukları ürün tasarım göstergebilimi teorisinde, bir mekânsal elemanın anlam seviyeleri olduğunu savunmuştur. “İyi tasarım” yaklaşımı savunan Rune Monö ise, tasarım okullarında yirmi yıldır ürün göstergebilimi dersi vermektedir. “Design for product understanding” adlı kitabında, ürün tasarımı analizlerini Pierce ve Alman dil bilimci Karl Bühler’in yaklaşımları doğrultusunda oluşturmuştur. Ayrıca Monö, tasarım okulunda göstermek üzere, tasarımın iletişimsel kısmını kendi görüşü doğrultusunda bir iletişim modeline dökmüştür (Hjelm, 2002).

Şekil 3. Monö'nün iletişim modeli. (Çizim: Yazar tarafından yapılmıştır.)

Bu tasarım iletişim modeline göre tasarımcı, mesajın kaynağı olarak işlev görürken, tasarım nesnesi, mesajın vericisi konumundadır. Kullanıcı ile nesnenin etkileşime girdiği alan, iletişim kanalı olarak kabul edilmektedir. Kullanıcının algısal duyumsamaları bu süreçte ön plandadır. Aynı zamanda, kodun yani mesajın alıcı tarafından doğru şekilde algılanıp algılanmadığının anlaşılması da büyük önem taşımaktadır. Kullanıcı davranışları ve nesnelerle iletişimde yaygın kanı; biliş, etki ve davranış şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Monö bu şematik anlatım ile tasarımın göstergebilimsel kısmına atıfta bulunan bir yöntem ortaya koymuştur (Şekil 3). Monö'nün oluşturduğu göstergebilim modeli, hacimsel bağlamda ele alınarak, iç mekân tasarımında bildirişimi tanımlayabilir. Bu iletişim modeli kapsamında bir ürün veya mekânsal eleman iki yönlü anlama sahiptir: gerçek anlamı ve çağrışımı. (ing, denotation and connotation) Bu teori, Barthes'ın dilbilim kapsamında öne sürmüş olduğu yan anlam ve düz anlam modeliyle benzerlik taşımaktadır. Anlam kavramı, nesnenin açık işlevini tanımlamaktadır. Örneğin bir sandalyenin nasıl bir oturma deneyimi sunduğunu algılayan zihin, bu elemanın nasıl kullanıldığını biçimsel göstergelerden algılayabilmektedir. Aynı nesnenin çağrışımı ise, nesnenin atıflarını ifade etmektedir. Bu kavram nesnenin anlatısını, alt metnini ve bireye sunduğu derin anlatıyı ifade etmektedir (Hjelm, 2002). Mekânın temel iletişim modelinin kavranması, mekânın göstergeler ile şekillenerek bir ifade oluşturması konusunda destekleyici bir yöntem sağlamaktadır.

4. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu makale, yazarın lisans eğitimi sürecinde Esin Sarıman Özen yürütücülüğünde tasarlamış olduğu iki (2) iç mimarlık projesinin göstergebilimsel analizini yaparak, göstergebilimsel yöntemin iç mimarlık tasarımındaki yerini ve önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmanın metodolojik yaklaşımı, Ferdinand de Saussure'ün göstergebilim kuramına dayanmaktadır. Bu bağlamda, örnek olarak sunulan iç mimarlık

projelerindeki tasarım öğeleri sentagmatik ve paradigmatic ilişkiler çerçevesinde incelenecektir.

Seçilmiş olan iç mimarlık bölümü öğrenci projeleri, mekân tasarımında yararlanılabilecek bir göstergebilimsel yöntem gösterme amacı taşımaktadır. Seçilen projeler aynı öğrencinin farklı dönemlerle kurguladığı projelerden oluşmaktadır. Bu çalışmalarda projelerin tasarım yaklaşımı şu şekilde sıralanabilir;

1. Projenin kapsamının planlanması
2. Projenin kavramının belirlenmesi, belirlenen kavrama yönelik yapılan araştırma ve kavramsal kurgunun planlanması
3. Kavramın iki boyutlu ifadesinin kolaj yöntemi ile oluşturulması
(Bu kolaj çalışmasının, mekâna atfedilecek kavramsal ifadenin alt yapısını oluşturması amaçlanmaktadır. Öğrenci bu yaklaşımı ile mekânsal göstergelerden önce iki boyutlu göstergeler ile anlamı inşa etme amacı taşımaktadır.)
4. Leke çalışmaları ile plan yerleşimi alternatifleri
(Bu aşamada öğrenci kolaj çalışmasındaki form ve bildirişimleri mekân içerisine entegre etmektedir.)
5. Planın ve sirkülasyon hatlarının kesinleştirilmesi
6. Malzeme ve detay seçimleri, projenin sonlandırılması (Şekil 4).

Şekil 4. Projelerin oluşum süreci. (Çizim: Yazar tarafından yapılmıştır.)

Örnek olarak seçilen projeler, yukarıda sıralanan aşamalardan geçerek sonuçlanmıştır. Bu süreçte göstergebilimin mekânsal bağlamda ele alındığı ilk aşama; kolaj çalışmasının kurgulandığı aşamadır. Bu aşamada öğrenci doğrudan üç boyutlu tasarıma (mekânsal elemanların kurgulandığı tasarım aşamasına) geçmeden önce, iki boyutlu bir tasarım ile çalışmasını yönlendirecek bir rehber oluşturmaktadır. Ardından mekânın oluşum sürecinde, mekânın temel elemanları aynı zamanda göstergeleri olan; form, malzeme, renk ve konstrüksiyonu daha önceden tasarlamış olduğu kolaj yardımı ile biçimlendirerek, tasarımını tamamlamaktadır. Bu yöntemin, dilbilimsel bağlamda göstergebilim bilgisine sahip olmayan öğrenciler için dizgeler ve anlam zincirlerinin (sentagmatik ilişkilerin) yaratılmasında informel bir yaklaşım sunduğu söylenebilir.

Örnek projeler, Saussure'ün öne sürdüğü sentagmatik ve paradigmatic eksende ele alınarak çözümlenecektir. Bu çalışmalar aynı zamanda Sussure'ün göstergebilimsel

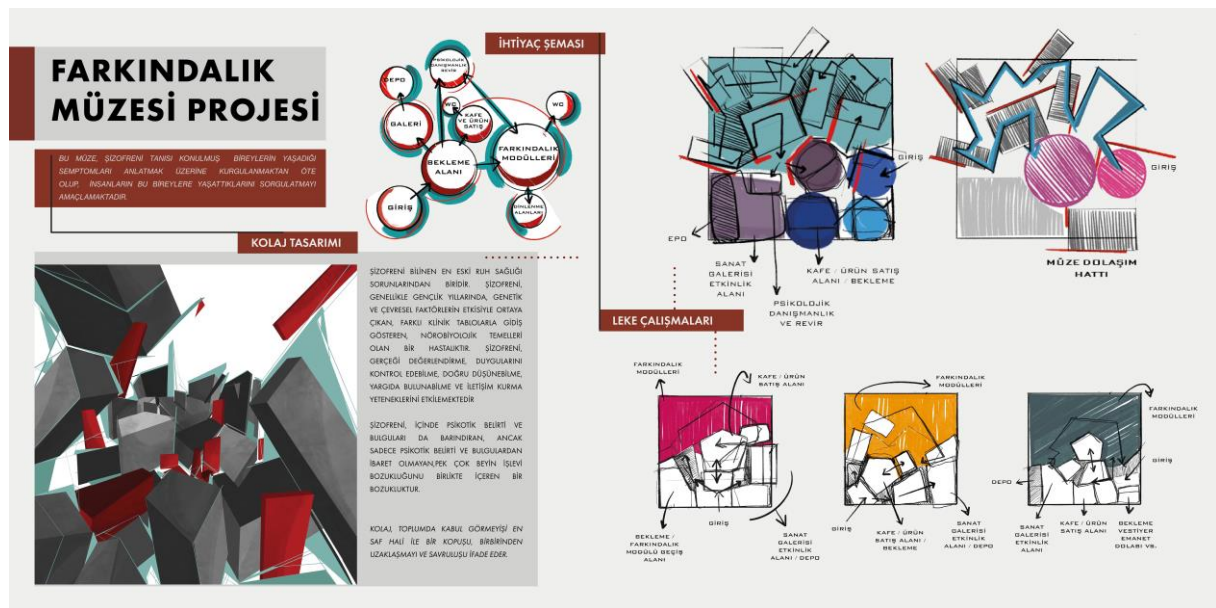
yönteminde var olan sentagmatik ve paradigmatic anlamın, mekân tasarımındaki yeri ve kullanımını gösterme amacı taşımaktadır. Sentagmatik ilişkiler, dizimsel veya ardışık düzenlemelerle ilgili olup, birimlerin diğerleriyle yan yana geldiklerinde oluşturdukları durumları ifade etmektedir. Paradigmatic durum ise bir dilsel birimin yerine başka bir birimin konulması ile alternatiflerin ve karşıtlıkların oluşturduğu bir sistemi tanımlamaktadır. Saussure'e göre, bir göstergenin anlam kazanması bu iki yapısal model aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu ikili ilişki ise göstergenin koda dönüşme sürecini sağlayan yapısal bir model olarak tanımlanmaktadır (Atabek, 2007:76).

Öncelikle projelerin konusu, kapsamı ve kavramı açıklanacak, ardından sentagmatik ve paradigmatic ekseninde göstergebilimsel çözümlemeleri yapılacaktır. Bu yöntemle, örnek öğrenci projelerinde kullanılan tasarım öğelerinin ve mekân kurgularının, göstergebilimsel bağlamda nasıl bir anlam kazandığını ve bu anlamların nasıl iletilindiği araştırılacaktır. Bu analiz öğrencinin perspektifinden anlam oluşturma yaklaşımını ve kaygısını gösterecektir.

4.1. Farkındalık Müzesi Projesi

Farkındalık müzesi projesinde iç mimarlık öğrencilerinden, toplumun dezavantajlı bireylerine yönelik duyarlılığı artırmayı amaçlayan, deneyim kabinlerinin ve alanlarının bulunduğu bir mekân tasarlamaları beklenmiştir. Müzenin ana teması, kapsayıcılık ve erişilebilirlik üzerine kuruludur; bu bağlamda projede tasarlanacak olan alanlar, ziyaretçilerin empati duygusunu ve farkındalığını geliştirmede önemli bir yere sahiptir. Deneyim kabinleri, ziyaretçilere görsel, işitsel ve dokunsal deneyimler sunarak, farklı engellilik türlerini ve bu durumlarla yaşamayı anlamalarına yardımcı olma amacı taşımaktadır. Bu proje, öğrencilere mekân tasarımının yalnızca estetik veya işlevsellik değil, aynı zamanda sosyal sorumluluk, topluma değer katan bir alan olduğunun aşılması amacı taşımaktadır.

Projenin Kurgusu: Proje kapsamında betonarme bir iskelet sistemi verilmiş, on adet konteyner kullanılması zorunlu tutulmuştur. Bu müzede ele alınacak olan dezavantajlı grup, öğrenci tarafından seçilecek olup, deneyim kabinleri yine öğrencinin bu konuyu aktarma biçimlerine göre şekillenecektir.

Şekil 5. Farkındalık müzesi projesi kavram paftası.

Projenin Kavramı: Proje kapsamında, dezavantajlı grup olarak, şizofreni hastaları seçilmiştir. Bu kapsamda müze tasarımının içerisinde yer alan deneyim kabinlerinin, şizofreni hastalarının günlük yaşamda karşılaştıkları zorlukları ve deneyimledikleri algısal farklılıkları ziyaretçilere aktarması amaçlanmıştır. Bu kabinlerde, şizofreni ile yaşayan bireylerin, toplum içinde deneyimledikleri duyuşsal ve bilişsel süreçleri ziyaretçilere aktarmak amacıyla tasarlanan enstalasyon çalışmalarının sergilenmesi planlanmıştır. Çalışmada seçilmiş olan şizofreni teması, göstergebilimsel yöntem ile ele alınmış, mekânda şizofreni hastalarının toplumdan dışlanması ve damgalanmasını ifade eden göstergeler kullanılmıştır (Şekil 5-6).

Şekil 6. Farkındalık müzesi projesi.

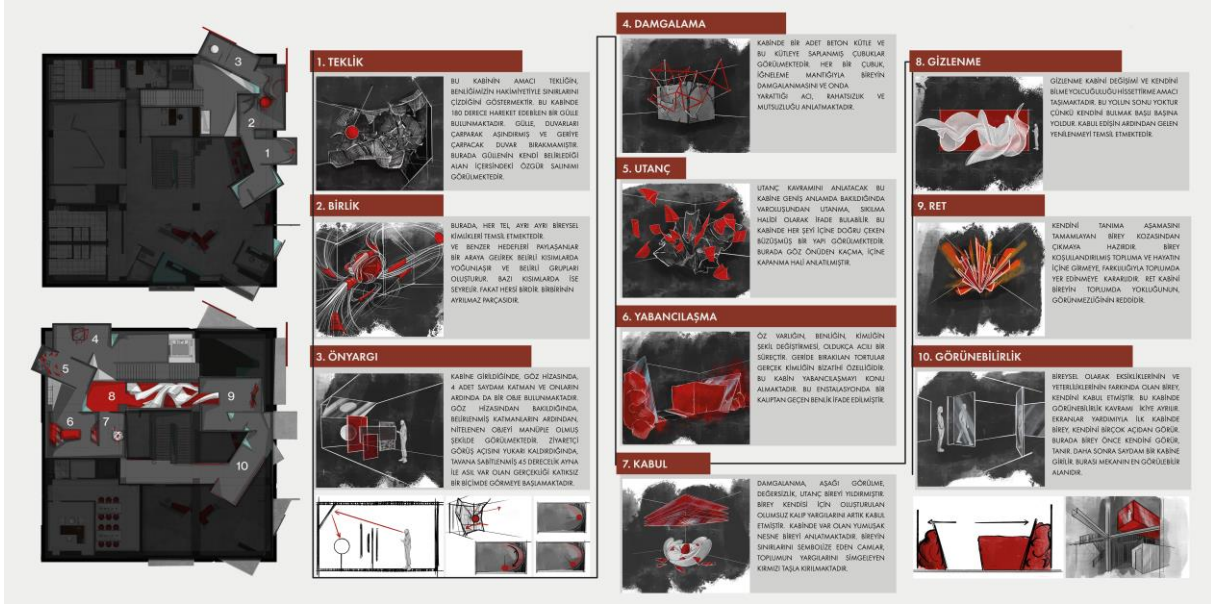
Farkındalık müzesi projesinde mekânın anlatısı ağırlıklı olarak form ve malzeme ile verilmiştir (Tablo 1). Ayrıca projede kurgulanan bir alan olan deneyim kabinlerinde de ayrıca göstergebilimsel analizler yapılabilir.

Proje kapsamında, şizofrenik bir bireyin topluma kabul edilme süreci ele alınmış, bu kabul sürecinde bireyin yaşadıklarını adım adım gösteren bir rota oluşturulmuştur. Deneyim kabinlerinin isimleri ve sunduğu mekânsal atmosferler, bir şizofrenik bireyin kendini tanıma ve topluma kabul ettirme yolunda yaşadıklarını temel almaktadır.

Tablo 1. Farkındalık Müzesi Paradigmatik ve Sentagmatik Eksende Analizi.

Mekân Göstergeleri	Gösteren	Paradigmatik Anlamı	Gösterilen
Form	Konteynerlerin, kırılmış ve etrafa rastlantısal olarak saçılmış görünümü. Dağılmış parçalar.	Kaosun ardından, yapılanma arayışı. Bağlantı eksikliği ve kontrol kaybı.	Şizofrenik bireylerin toplumsal reddin ardından yaşadıkları kopuş ve dağılma hissi. Bütünlüğün olmadığı ruh hali.
	Mekân sirkülasyonunu oluşturan hatların ani dönüşleri ve sert hatları. Akışı bozuk ve çıkışı olmayan güzergâh.	Zorunlu güzergahlar, yapısal ve sistematik zorlukları tanımlar. Akışı bozuk yol, yolun uyum ve ahenkle gitmemesi, kaos.	Şizofrenik bireylere karşı toplumsal dayatmalar. Bu bireylerin kontrol edilmesi, yönlendirilmesi ve kısıtlı seçeneklere maruz kalması.
Malzeme	İçi ve dışı ayıran beton kabuk. Beton döşemeler, duvarlar ve kaplanmamış kolonlar.	Sert, soğuk ve ağır bir malzeme. Sağlamlık, dayanıklılık. Modern dönemde endüstrileşme ile ideolojik olarak kullanılmıştır.	Toplumun şizofrenik bireylere karşı olan acımasız tutumu. Toplumdan duygusal ve fiziksel olarak izole olmak, içe kapanmak.
	Beton duvarları kısmen kaplayan üçgen formlu metal plakalar.	Dayanıklılık ve değişmezlik. Sert ve sivri kullanılırsa tehlikeli bir malzeme.	Toplumda esnekliğe yer vermeyen kanıksanmış damgalayıcı tutum. Toplumun yarattığı damgalamanın, bireyler üzerindeki sınırlayıcı etkisi.
Konstrüksiyon	Betonarme, iskelet sistemi. Kaplanmamış kolon ve bölücü duvarlar.	İşlenmemiş görünüm, ham bir gerçeklik. Soğuk ve kirliliği görünüm.	Şizofrenik bireylerin toplum içerisinde olduğunun gerçeğinin ziyaretçiye sunulması. Bu bireylerin toplumda istenmeyen birey olarak görülmesi.
Renk	Kırmızı mekânsal elemanlar	Tutku, yoğunluk ve güçlü duygular. Tehlike, uyarı ve canlı.	Şizofrenik bireylerin yaşadığı yoğun duygusal dalgalanmalar ve içsel çatışmalar. Aynı zamanda toplumun bu bireyleri tehlikeli olarak damgalaması.
	Açık mavi mekânsal elemanlar	Sakinlik, huzur, iletişim ve uyum. Netlik ve berraklık.	Şizofrenik bireylerin karmaşık düşüncelerinin ve kafa karışıklıklarının aksine, bu renk, ziyaretçilerin zihinsel berraklık ve anlama çabalarını temsil eder.

Deneyim kabinleri şu şekilde sıralanabilir: Teklik, Birlik, Önyargı, Damgalanma, Utanç, Yabancılaşma, Kabul, Gizlenme, Ret, Görünebilirlik. Bu kavramlar birer enstalasyon çalışması olarak, mekân tasarımına entegre olarak biçimlenmiştir. Bu kabinlerin her biri, mekânın anlatısını destekleyen interaktif alanlardır (Şekil 7).

Şekil 7. Deneyim kabinleri kurgusu.

4.2. Caz Kulübü Projesi

Projenin Kavramı: Caz kulübü projesinde amaç, caz konserlerinin gerçekleştirilebileceği bir bar tasarlamaktır. Mekân tasarımında başlıca; bar, oturma alanı, sahne, sahne arkası ve ıslak hacimler kurgulanmıştır. Projeye başlanmadan önce cazın kimliği üzerine çıkarsamalar yapılmış, konu hakkında bir ifade aracı olarak öncelikle kolaj tasarlanmıştır. Caz müziğin kimliğinin temelinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin etnik ve kültürel çeşitliliği bulunmaktadır. Afro-Amerikan toplulukların yaklaşımları ile biçimlenen caz müzik, Afrika kökenli ritimler, Avrupa müziği harmonileri ve blues gibi Amerikan halk müziği unsurlarını harmanlayarak eşsiz bir kimlik kazanmıştır.

Bu müzik türü, Amerika'nın kölelik döneminden kalan zorluklar ve direnişleri anlatan ifadeci bir yapıya sahiptir. Caz, köleliğin temellerinde gelişmiş bir geçmişe sahip olması dolayısıyla sadece bir müzik türü değil, aynı zamanda Afro-Amerikan kimliğinin ve deneyimlerinin sanatsal bir ifadesi olma özelliği taşımaktadır. İlerleyen zamanlarda caz sanatçıları, cazı farklı müzik türleri ile harmanlanarak farklı caz türleri oluşturmuştur. Bu çok kültürlü yapı, cazı her zaman yenilikçi ve dinamik kılmıştır.

Mekânda cazın kültürel öğelerini temsil eden renkler ve ışık oyunları ön plana çıkarken, ziyaretçiye cazın köklerini oluşturan Afro-Amerikan yeraltı müziği imajını temsil eden çeşitli yönlendirmeler tasarlanmıştır. Amerikan caz barlarının tipik örneği olan yer altı barları, mekânın tasarlanmasında öncü bir hareket olmuştur.

Gizem ve gizli kavramları, mekânda belirli boşluklardan sızan ışık hüzmeleri ile temsil edilmiş, kullanılan renkler, cazın temel iki rengi olan turuncu ve mavi olarak seçilmiştir. Ayrıca mekânda yer alan yansımali yüzeyler, caz müziğini, bastırılmış duyguların

ifadesinde kullanan sanatçıların, kimlik arayışını ve kendilerini oldukları gibi görme isteklerini temsil etmektedir (Şekil 8).

Mekân tasarımının geneline bakıldığında, cazın geçmişine vurgu yapan, ifade gücü yüksek bir tasarım amacı taşıdığı görülmektedir. Caz kulübü projesinde, mekânın anlatısında ağırlıklı olarak formun göstergeye dönüştüğü gözlemlenmiştir. (Tablo 2).

Şekil 8. Caz kulübü projesi.

Tablo 2. Caz Kulübü Projesinin Paradigmatik ve Sentagmatik Eksende Analizi.

Mekân Göstergeleri	Gösteren	Paradigmatik Anlamı	Gösterilen
Form	Mekândaki mobilyaların ve temel külte formlarının köşeli ve keskin olması. Bu formların asimetrik görünümü.	Köşeli formlar, sağlamlık ve dayanıklılık ifadesine sahipken, güçlü ve öne çıkan yapısal kimliği ifade etmektedir. Ayrıca asimetrik köşeler, sert darbelerin oluşturduğu kırıkları çağrıştırmaktadır.	Caz müziğin acı dolu geçmişinin ve tüm dışlanan, sömürülen etnik grupların baskılanarak yontulmaya çalışmasının temsili. Asimetrik köşeler, bu baskılamanın toplumun çeşitli alanlarında yaşandığını temsil etmektedir.
	İnsan sirkülasyonunu yönlendiren, turuncu renkli keskin, dinamik zemin kaplaması.	Dinamik ve keskin formlar hareket ve enerjiyi temsil etmektedir. Bu tür formlar, geleneksel estetik normlarından farklı olarak yenilikçi ve cesur bir yaklaşımı simgelemektedir. Dinamik formlar, kişi üzerinde hareket ve akışkanlık hissi oluştururken, keskin hatlar ve sert açılar belirginlik ve kararlılığı ifade etmektedir.	Zeminde bulunan hat, caz tarihinin oluşumunda yer alan inişli çıkışlı dinamizmini koruyan tarihsel sürecin temsiliyi oluşturmaktadır. Mekânın en belirgin ögesi olan keskin hat, mekânı adeta ikiye ayırmıştır. Bu hat, toplumun baskılamasından keskin ve belirgin bir şekilde ayrılmak ve kimliğini bulmak isteyen grupların, kimliksizleştirilmelerinin reddini ifade etmektedir.
	Sahne alanında yer alan şaşırtmalı sahneye geçiş alanı.	Şaşırtmalı tasarlanan alanlar, mekândaki sürprizli ve beklenmedik unsuru ifade etmektedir. Şaşırtmalı kapılar, gizli alanlara geçiş imkânı sunar ve bu geçiş, keşif hissi uyandırır.	Caz sanatçısının bu geçiş alanı ile aniden orta alanda varlık göstermesi, caz müziğin beklenmedik zamanlarda dramatik veya coşkulu duygusal dengesizliğine vurgu yapmaktadır. Ayrıca sahneye çıkan caz sanatçısının açısından, orta alana bir keşif hissi uyandırır. Sanatçı, doğrudan orta alana çıkarak izleyici ile gizli bir buluşma noktası oluşturur ve bu sayede gizli bir ortaklık hissi yaratır.
Malzeme	Ayna ve yansımali yüzeyler.	Aynalar, kişinin kendisini görme imkânı tanır. Bu nedenle öz farkındalık ve kendini keşfetme ile özdeşleştirilir.	Caz müziğinin ortaya çıkmasında öncü olan kimliksizleştirilme sorununu ve bu sorunun Afro-Amerikan halkı tarafından yapılan başkaldırı ile sonlandırılması çabası. Kimlik arayışının temsili olarak ayna kullanımı.

Malzeme	Mekânın farklı yerlerinde ahşap malzeme kullanımı.	Doğallık, sıcaklık, dayanıklılık ve doğaya olan bağlılık.	Caz müziğin farklı kültürde insanları tek bir ortak noktada toplaması, farklı bireyler arasında oluşan samimiyet ve sıcaklık ifadesi.
Konstrüksiyon	Mekânın girişinden sahne alanına kadar uzanan ahşap plakalar ve bu plakaların sahne kısmında oluşturduğu kabuksu konstrüksiyon.	Kavuşma ve toplanma. Farklı parçaların bütünsel uyumu ve ahengi.	Caz müziğin farklı etnik kültürden ve yaşam stillinden gelen bireylerin birlik oluşturmalarının temsili. Aynı yolu takip eden bireylerin, toplumsal birlik vurgusu.
Renk	Mavi mekânsal elemanlar	Caz müziğin ana rengi olan mavi, derinlik, duygusallık, hüzn, özgürlük ve tutku ile ilişkilendirilir.	Oturma elemanlarında kullanılan mavi renk, cazın dingin ve durağan kısmına atıf yapmaktadır.
	Turuncu mekânsal elemanlar	Caz müzikle eşleştirilen mavi tonunun yanında varlık gösteren turuncu, enerji, coşku, sıcaklık, hareketlilik ile özdeşleştirilmektedir.	Mavinin zıt rengi olan turuncu, mekândaki en baskın renktir. Bu iki rengin yakın alanlarda kullanılarak zıtlık oluşturmaları, caz müziğin insan, kültür ve ırk ayırt etmeksizin herkese açık olmasının temsiliidir.

5. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

İki proje çalışmasında, öğrencinin göstergebilimsel yöntemleri kullanmadan, zihninde oluşturduğu çağrışım zincirleri ve bu bağlantıların tutarlı olup olmadığı incelenmiştir. Bu çalışmaların ortak noktasını, proje başlangıcında yapılan kurguyu ve kavramsal alt yapıyı anlatan, kolaj çalışması oluşturmaktadır. Proje başında planlanan atmosferik etkinin, doğrudan mekân üzerindeki etkisinin görülmesi pratik ve profesyonellik gerektiren bir konudur. Öğrencilerin bu tür tasarım pratiklerinin yeteri kadar olmaması dolayısıyla mekânın dilini oluşturmada sorun yaşamaları oldukça normal bir durumdur. İlgili çalışmalarda ilk adım olarak kolaj çalışmasının yapılması, öğrencinin mekânsal soyutlamayı iki aşamada çözmeye çalıştığının bir göstergesidir. Öğrenci, yaptığı kolaj çalışmalarında, mekânın dilini ve mekânda işlenecek yaklaşımın ipuçlarını oluşturmaktadır. Çıkan kolaj çalışmaları, mekânın atmosferi hakkında ilk izlenimleri içermektedir. Yapılan soyut kolaj çalışmasının derinliği, öğrencinin kendi kültürel birikimine göre şekillenmektedir. Dolayısıyla öğrenci, dilbilimsel anlamda göstergebilimi kavramlar yoluyla ifade etmede yetersiz kaldığını fark etmiş, ifadeleri aktarmak için iki aşamalı soyutlama sürecine girmiştir.

İkinci aşamada mekânın işlevi, leke çalışması ve kullanım alanları gibi teknik gereklilikler kurgulanmış, mekân ise kolajda yansıtılan biçimlerin giydirilmesinden meydana gelmiştir. Öğrenci bu yöntemle, göstergebilimi ve göstergebilimsel çıkarım yöntemlerini öğrenmeden, mekân kimliğini yaratmada başarılı olmuştur. Paradigmatik ve sentagmatik ekseninde incelenen iki proje de yapısal ve biçimsel bütünlükleri ile sentagmayı yaratarak, mekâna özgü bir dil geliştirilmiştir.

6. SONUÇ

İç mimarlık, içinde teknik gereklilikleri barındırmasının yanı sıra kuvvetli görsel imajların da bulunduğu bir tasarım alanıdır. Göstergebilimin dolaylı yoldan içinde bulunduğu bu tasarım alanı, insanların belli bir işlev doğrultusunda kullanacağı mekânları tasarlama görevi üstlenmektedir. Tasarlanan mekânın, insanın fiziksel ihtiyaçlarına ek olarak psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarını da karşılaması gerekmektedir. Fiziksel ihtiyaçlar; mekândaki sirkülasyon, kullanım şemaları, erişilebilirlik vb. gibi konuları kapsamına alırken, psikolojik ihtiyaçlar arasında kişinin kültürel yatkınlığı, yaşam tarzı, sosyolojik konumu gibi faktörleri dikkate almaktadır. Dolayısıyla mekânın fiziksel ve psikolojik olan iki yüzü bulunduğu söylenebilir.

Göstergebilim, her ne kadar mekânın fiziksel durumlarında kullanılsa da (bir yere işaret eden tabela ve levhalar gibi) temel olarak dolaylı yoldan atıflar yapan, bireyin bilinç dışına hitap eden psikolojik tarafını ilgilendirmektedir. Mekânın her türlü elemanı bir gösterge olma niteliği taşımaktadır. Çalışma kapsamında tüm mekânsal göstergeler; form, malzeme, konstrüksiyon ve renk olmak üzere dört kategori altında değerlendirilmiştir. Mekânda göstergebilimsel analiz ve değerlendirme, mekânın bildirişim yaratan unsurlarının incelenmesi ve çağrışımlarının açıklanması ile meydana gelmektedir. Bu değerlendirmeler Saussure'ün dilin yapısını açıklamada kullandığı paradigmatic ve sentagmatic ilişkileri temeline alarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda iç mimarlık göstergebilimi ele alındığında, mekân içerisindeki yaratılan atmosfer, mekânın dilinin sentagmasını oluşturmaktadır. İncelemelerde paradigmalar maddeleştirilerek açıklanmış, mekânın tümünün verdiği mesajın yanı sıra, mekânsal elemanların tekil olarak belirli anlamlar taşıyabileceği gösterilmiştir.

Örneklem olarak sunulan iki öğrenci projesinde, öncelikle mekânın kullanımı ve işleyişi çözülmüş, ardından mekânda anlatılacak unsurlar detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Her iki proje de kendine ait anlatı ve tasarım görüşü sunmaktadır. Bu özelliği dolayısıyla iç mekân tasarımı, aslında tasarımcının olayları yorumlama ve aktarma becerilerinin kullanıldığı öznel bir sürece tabi olmaktadır. Bu süreçte tasarımcı, mekânın kullanıcıları için estetik ve işlevsel bir bütünlük yaratma amacıyla kişisel vizyonunu, yaratıcılığını ve deneyimlerini harmanlayarak hacimsel bir birlik oluşturur. Göstergebilimsel bağlamda sağlanan analiz, tasarımcının çağrışımları ve imgeleme süreçlerinin keşfedilmesini de beraberinde getirmektedir. Bu çalışmalar, öğrencinin iç mimarlık eğitimi sırasında edindiği soyutlama ve mesaj aktarma pratiklerinin bir sonucu olarak görülebilir. Ancak güncel müfredatlarda iç mimarlıkta göstergebilimi aktaracak herhangi bir ders bulunmamaktadır. Öğrenciler eğitimleri sürecinde aldıkları çeşitli tasarım yöntemleri ile, kendi bilgileri ve deneyimlerini bir araya getirmektedirler. Kimi zaman bir tasarıma nasıl yaklaşacağı konusunda şüpheye düşen öğrenciler ise, rastlantısal ve sezgisel yaklaşabilirler.

Göstergebilimsel yaklaşımlar, çağrışımların ve imgelemenin çeşitlenmesi ve gelişmesi için yöntemler ortaya koymakta olup, adım adım tasarımın nasıl şekilleneceği konusunda öğrenciye rehber olma niteliği barındırmaktadır. İç mimarlık öğrencilerine aktarılabilecek göstergebilimsel yaklaşımların teorik bilgileri, öğrencilerin herhangi bir tasarımın dilini ve kimliğini keşfetmelerine ve kendi tasarladıkları projelerde kavramsal bir altyapı oluşturmalarını destekleyecektir. Ayrıca, bu yöntemler, mekânın sosyal bağlamını ve atmosferik gerekliliklerini analiz etmeye ve gerekliliklerin nasıl karşılanacağı konusunda öğrenciye yol gösterici olabilir. Bu yaklaşımlar, öğrencilere, tasarımın içinde yer alan alt metinleri ve derin anlamları keşfetme, bu anlamları yaratıcı çözümlerle ifade etme becerisi kazandırır.

İç mimarlık eğitiminde dolaylı yoldan varlık gösteren göstergebilimsel yöntemin, dört yıllık iç mimarlık eğitimi içerisinde, yeni ve güncel bir yaklaşım ile öğrenciye aktarılması, iç mimarlık öğrencilerinin tasarım yaklaşımlarındaki yenilikçi ve yaratıcı tavırlarını besleyecek, ortaya çıkan tasarımlar rastlantısal ve sezgisel olmaktan çıkaracağı ön görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akerson, F. (2019). *Göstergebilime Giriş*. İstanbul: Bilge Yayınları.
- Atabek Ü. ve Atabek, G. Ş. (Ed.). (2007). *Medya Metinlerini Çözümlemek İçerik, Göstergebilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Eco, U. (2000). *Açık Yapıt*. (Çev. Nilüfer Uğur Dalay). İstanbul: Can Yayınları.
- Gottdiener, M. (2005). *Postmodern Göstergeler*. (Çev. E. Cengiz-H. Gür-A. Nur). İstanbul: İmge Yayınları.
- Grütter, J. K. (2020). *Basics of Perception in Architecture*. Bern: Springer Nature.
- Guiraud, P. (1994). *Göstergebilim*. (Çev. Prof. Dr. Mehmet Yalçın). Ankara: İmge Yayınları.
- Güneş, A. (2013). *Göstergebilim tarihi*. Humanities Sciences, 8(4), 332-348.
- Hjelm, S. I. (2002). *Semiotics in Product Design*. CID-175.
- Turan, A. Z. (2001). *Tasarımda İletişim Sürecinin Oturma Elemanları Üzerinde İrdelenmesi*. (Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul). Erişim Adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=5T1_CZ5-UGb9QCmoURc40Ichw3UGOuS7UHZ42uDFHBfTKs3K5iBJBMznTRMJJE6I
- Özçam, I. (2013). *Biçim Dili ile İletişim Ekseninde Mobilyanın Sembolleşmesi ve Günümüz Mobilyasının Sembolleşmesinde Rol Oynayan Sosyolojik ve Teknolojik Etkenler*. (Doktora tezi, MSGSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.) Erişim Adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=iTkOhwevEenJZ3onUvs52p2lHtiPzXtt4_cAllxlCgXF2Am8UJO2-r3D70-FasGL
- Parsa, A. F. (2022). Fotoğraf ve Görsel Göstergebilim Üzerine [Çevrimiçi forum yorumu]. Erişim Adresi: <https://kontrastdergi.com/alev-fatos-parsa-fotograf-ve-gorsel-gostergebilim-uzerine-50-sayi/>
- Peirce, C. S. (1978). *Ecrits sur le signe*. Paris: Seuil.
- Rifat, M. (2018). *Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Short, T. L. (2007). *Peirce's Theory of Signs*. Cambridge: Cambridge University Press.